

Water,
Land &
Dijken

*Sterk in
plattelandsnatuur*

Jaarverslag 2019

Water, Land & Dijken realiseert waardevolle plattelandsnatuur, in samenhang met rendabel agrarisch ondernemerschap.

Met dit jaarverslag nemen we u graag in vogelvlucht mee door het jaar 2019.

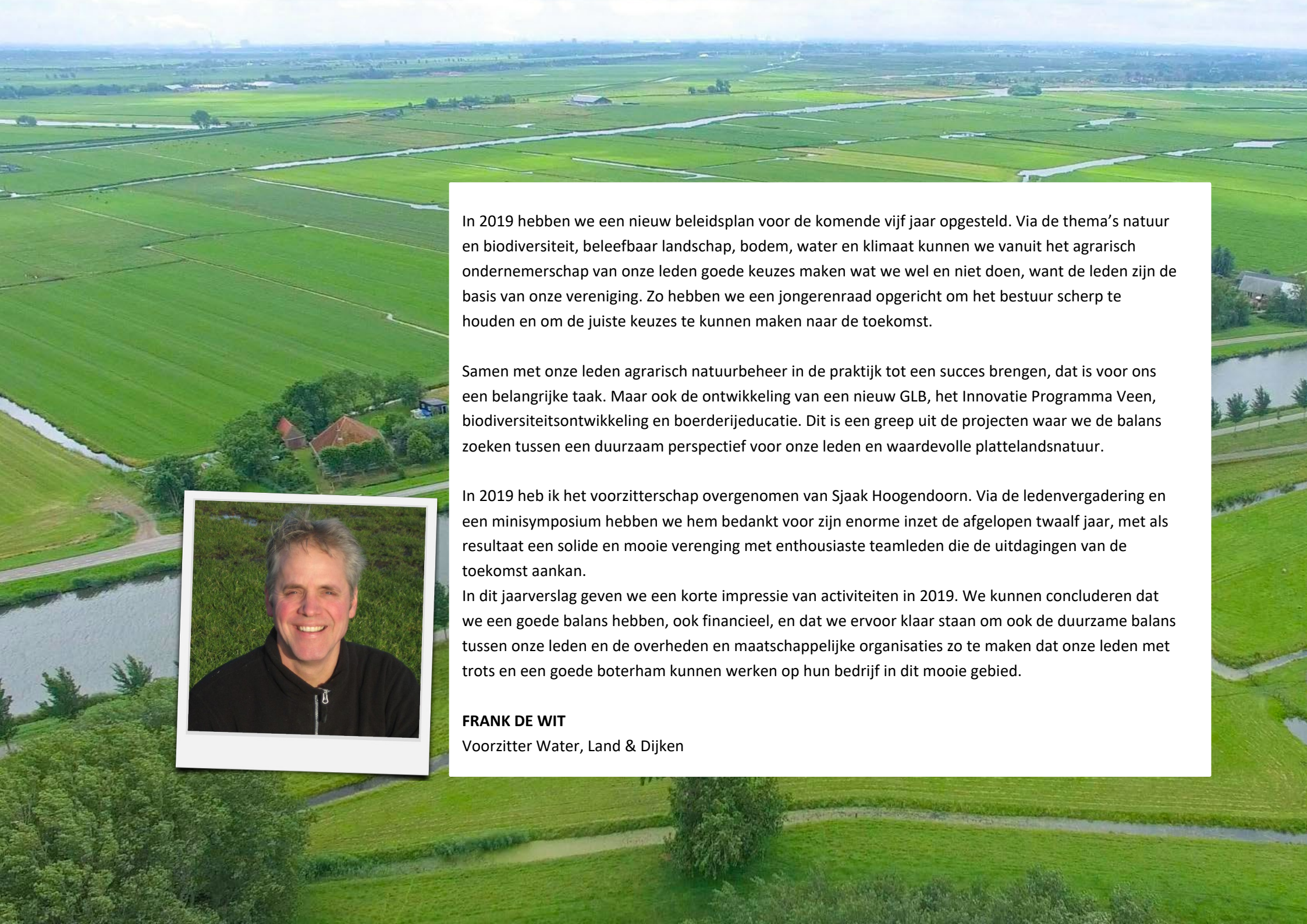

Voorwoord

Een duurzame balans

In het jaar 2019 heeft de natuur zich van verschillende kanten laten zien. Het was een mooi voorjaar voor de weidevogels. Waarin, door grote inspanningen van de boeren met de vrijwilligers, goede resultaten werden behaald. Echt een opsteeker voor ons en de natuur. In de zomer werd door extreme hoge temperaturen en droogte de discussie over de balans tussen wateroverschot en watertekort weer hoog op de agenda gezet.

In oktober was er een grote trekkeractie in Den Haag. De stikstofcrisis die Nederland in zijn greep houdt mondde uit in een protest van de boeren van ongekende grootte. Ook de maatschappij voelde dat de sector onterecht zwaar belast werd. De onbalans tussen de politiek en de boeren was nog nooit zo groot. Wij als Water Land & Dijken merken dat er een nieuwe balans nodig is. Hier werken we aan in de gesprekken met overheid en maatschappelijke organisaties, om zo de belangen van onze leden te behartigen.

In 2019 hebben we een nieuw beleidsplan voor de komende vijf jaar opgesteld. Via de thema's natuur en biodiversiteit, beleefbaar landschap, bodem, water en klimaat kunnen we vanuit het agrarisch ondernemerschap van onze leden goede keuzes maken wat we wel en niet doen, want de leden zijn de basis van onze vereniging. Zo hebben we een jongerenraad opgericht om het bestuur scherp te houden en om de juiste keuzes te kunnen maken naar de toekomst.

Samen met onze leden agrarisch natuurbeheer in de praktijk tot een succes brengen, dat is voor ons een belangrijke taak. Maar ook de ontwikkeling van een nieuw GLB, het Innovatie Programma Veen, biodiversiteitsontwikkeling en boerderijeducatie. Dit is een greep uit de projecten waar we de balans zoeken tussen een duurzaam perspectief voor onze leden en waardevolle plattelandsnatuur.

In 2019 heb ik het voorzitterschap overgenomen van Sjaak Hoogendoorn. Via de ledenvergadering en een minisymposium hebben we hem bedankt voor zijn enorme inzet de afgelopen twaalf jaar, met als resultaat een solide en mooie vereniging met enthousiaste teamleden die de uitdagingen van de toekomst aankan.

In dit jaarverslag geven we een korte impressie van activiteiten in 2019. We kunnen concluderen dat we een goede balans hebben, ook financieel, en dat we ervoor klaar staan om ook de duurzame balans tussen onze leden en de overheden en maatschappelijke organisaties zo te maken dat onze leden met trots en een goede boterham kunnen werken op hun bedrijf in dit mooie gebied.

FRANK DE WIT

Voorzitter Water, Land & Dijken

Natuur en biodiversiteit

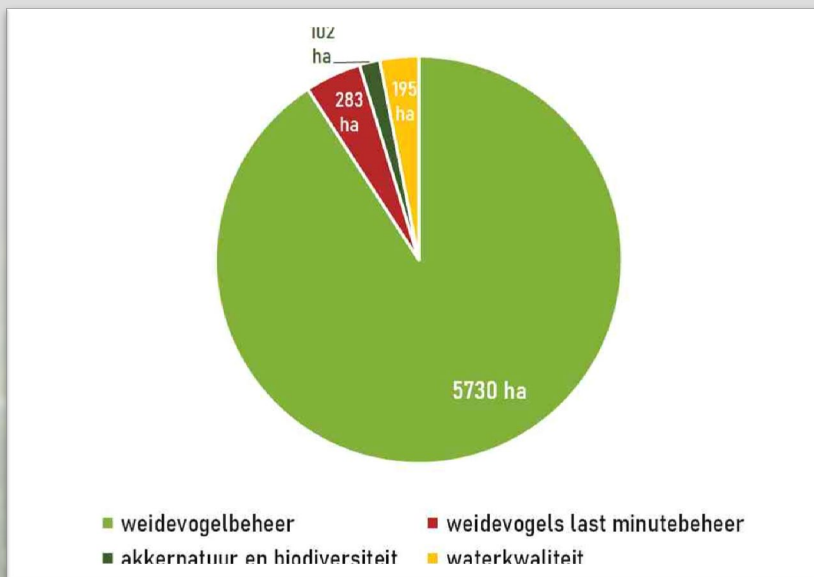
In 2019 hebben 353 agrarisch ondernemers in ons werkgebied zich ingezet voor natuur, landschap, biodiversiteit en betere waterkwaliteit. In dit hoofdstuk leest u er meer over.

Agrarisch natuur- en landschapsbeheer

Een belangrijk doel van het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) is het beschermen van weidevogels, zoals de grutto, tureluur, scholekster en kievit. Maar ook het stimuleren van akkernatuur, zoals het creëren van een betere leefomgeving voor akkervogels, en het verbeteren van de ecologische waterkwaliteit in de boerensloten zijn natuurdoelen. Wij houden ons bezig met allerlei soorten en smaken.

Beheer in 2019

Populatie grutto en tureluur stabiel

2019 was een succesvol weidevogelseizoen, dankzij goede afspraken over combinaties van verschillend beheer. Daardoor ontstaat een gevarieerde en geschikte weidevogelbiotoop.

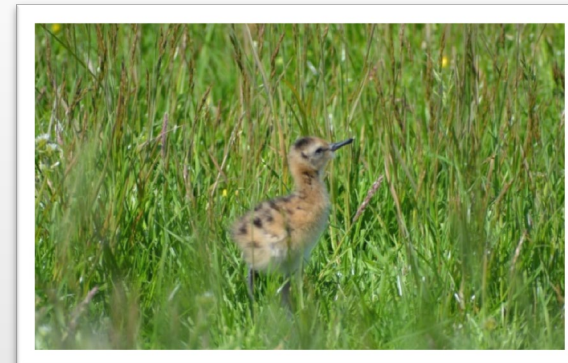
Er zijn diverse soorten tellingen in ons gebied gedaan. Een daarvan is de alarmtelling. Met deze telling bepaal je het broedsucces, waarbij vogels geteld worden die schreeuwend en vliegend op de tellers af komen. Daaruit blijkt dat ze jongen hebben die ze willen beschermen.

Voor de grutto is het broedsucces (BTS) bepaald op 78% en voor de tureluur op 76%. Dat is goed nieuws! Volgens de normen is een BTS van 50-65% mogelijk voldoende, en een BTS van meer dan 65% voldoende. Deze percentages garanderen dus een stabiele populatie.

5 Tellingen

Tussen 1 april en 15 juni vijf keer geteld. De weidevogeltellingen zijn in opdracht van Water, Land & Dijken en de provincie Noord-Holland uitgevoerd door ecologisch onderzoeks- en adviesbureau Van der Goes en Groot. In totaal inventariseerden zij 9.927 hectare: grotendeels grasland, deels boerenland en deels natuurgebied. Getelde soorten waren kraakeend, slobbeend, kuifeend, wintertaling, zomertaling, scholekster, kievit, grutto, tureluur, veldleeuwerik. Dus 5 soorten eenden, vier steltlopers, één weidezangvogel.

- De talrijkste soort is de kievit (1.263), gevolgd door de grutto (1.024), kraakeend (753), tureluur (576) en scholekster (569).
- De zeldzaamste soort is de wintertaling (7).

Luciën legde 'Last minute natte greppels' aan:

Luciën van Boerderij Klaver doet al ongeveer 12 jaar aan agrarisch natuurbeheer, op zo'n 13 hectare in de Zeevang. Ieder jaar weer is Luciën trots dat er nesten zitten. Hij doet er alles aan om ze te beschermen en te zorgen dat de kuikens goed kunnen opgroeien. "Je weet donders goed dat ze er zitten," zegt Luciën, "en ja, dan wil je wel meer doen."

Luciën regelmatig contact met zijn veldcoördinator Willem Overweg. Die kwam in 2019 met de 'Last minute natte greppels'. Luciën ging meteen enthousiast rondbellen voor een zonnepomp om de greppels nat te houden. "Je hebt er wel werk van, maar je zag het binnen een dag: de vogels doken er meteen op!", vertelt Luciën enthousiast. Die vogels waren grutto's, tureluurs, kieviten, scholeksters, kleine plevier, visdief, kemphaan en ook diverse eenden zoals kraakeend en wintertaling.

Het is een mooi stuk met die natte greppels aan de Fortweg. Er lopen wat schapen. "Je hebt er lol aan, als het zo goed uitpakt", zegt Luciën. "Je zag de pulletjes gretig gebruik maken van de voedselrijke natte greppels. Nu heb ik een vast contract voor natte greppels op dit perceel, want het leent zich er goed voor. Ook omdat er kruidenrijk grasland naast ligt, waar de vogels broeden. Aan het Westeinde bijvoorbeeld kan het niet, dat perceel loopt te veel af om aan alle eisen te voldoen, dus ja, in 2020 graag weer 'Last minute' volle greppels op dit perceel: een feest aan weidevogels!"

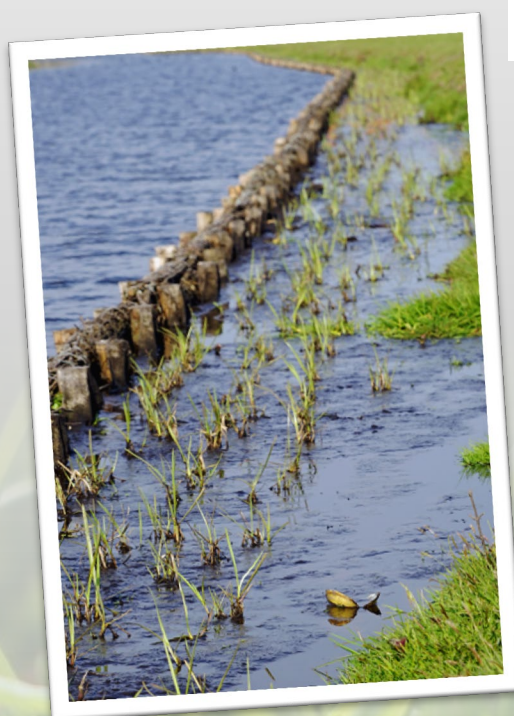

Beleefbaar landschap

Het landschap in ons werkgebied wordt hoog gewaardeerd door bewoners en bezoekers. Landbouw is de belangrijkste drager van dat landschap. Water, Land & Dijken werkt samen met andere organisaties die iets willen op het gebied van recreatie, educatie en landschappelijke versterking.

Toeristische kaart Laag Holland

Water, Land & Dijken vindt het belangrijk dat recreanten en toeristen het gebied leren kennen, en vooral ook het kleinschalige plattelandsrecreatie aanbod weten te vinden. Zoals de rustpunten op de agrarische bedrijven, als pauzeplek tijdens de wandel- of fietstocht, de theetuinen, wandelpaden over boerenland, streekproductenverkoop enzovoort. Dit bijzondere aanbod brengen wij in kaart op de inmiddels welbekende Toeristische kaart Laag Holland. In 2019 is deze weer bijgewerkt en herdrukt in het Nederlands, Engels en Duits. De kaart is gratis verkrijgbaar door het hele gebied, bij de recreatieve ondernemers en VVV's.

Kleurrijke linten

Water, Land & Dijken heeft met steun van de Europese Unie in 2018 en 2019 in totaal 25 km aan natuurvriendelijke oevers kunnen aanleggen, via het POP3-project Kleurrijke Linten. Bij de aanleg wordt een moeraszone langs de slootkant gecreëerd met riet of andere moerasplanten. Natuurvriendelijke oevers voorkomen zo dat de slootkanten verder afkalven én ze zorgen voor meer biodiversiteit. Daarbij vormen deze oevers ook kleurrijke linten langs de sloten.

Boerderijeducatie

Jaarlijks organiseert Water, Land & Dijken drie boerderijeducatie-projecten. Zo'n 4.000 kinderen uit de regio gaan een dag naar een educatieboerderij, om ze een reëel beeld te geven van de landbouw, de natuur en hun omgeving.

We vinden het heel belangrijk dat kinderen zien waar hun eten vandaan komt. Op 13 december 2019 waren we daarom aanwezig op de Agroactie op de Dam in Amsterdam, om burgers het belang te laten zien van voedsel- en boerderijeducatie.

Water

In 2019 voerden onze leden waterbeheer uit op 195 ha van ons werkgebied. Door op een andere manier de sloot te beheren, ontstaan kansen voor biodiversiteit. En dat draagt weer bij aan verbeteren van de waterkwaliteit.

Agrarisch waterbeheer

In 2019 voerden onze leden waterbeheer uit op 195 ha van ons werkgebied. Denk aan ecologisch slootschonen, baggeren met de baggerpomp, beheer van natuurvriendelijke oevers en rietzomen, maar ook het beheer van botanische weideranden tussen sloot en perceel. Door op een andere manier de sloot te beheren ontstaan kansen voor biodiversiteit. En dat draagt weer bij aan verbeteren van de waterkwaliteit.

Demonstratie ecologisch slootschonen

In september 2019 hebben we een demonstratie ecologisch slootschonen gehouden voor onze leden en loonwerkers, met meerdere slootschoonmachines. Door het juiste materiaal op de juiste manier in te zetten krijgen slootdieren de kans om te vluchten. En door tijdens het schonen de wortels zo min mogelijk te beschadigen blijft de slootkant steviger en is er minder sprake van baggerafzet.

A photograph showing two people, likely farmers, kneeling in a field and examining the soil. The person on the left is wearing a black t-shirt and has a tattoo on their arm. The person on the right is wearing a blue t-shirt and glasses. They are both looking down at the ground. In the background, there is a field of crops and a wind turbine under a clear sky.

Bodem

Wat bepaalt het optimale bemestingsmoment voor dierlijke mest? Met die vraag heeft een groep boeren zich dit jaar beziggehouden, met opvallend resultaat. En veel bedrijven hebben ook dit jaar weer advies gekregen van onze bodemcoaches.

Het optimale bemestingsmoment

'Wat bepaalt het optimale bemestingsmoment voor dierlijke mest?' Met die vraag heeft een groep boeren in Noord-Holland zich de afgelopen twee jaar beziggehouden, onder begeleiding van Water, Land & Dijken en met ondersteuning van PPP-Agro Advies.

In 2019 zijn op diverse bedrijven praktijkexperimenten gedaan. Van te voren werd verwacht dat de bodemtemperatuur de belangrijkste factor zou zijn. Uit de experimenten bleek dit echter niet het geval: er werd geen verband gevonden tussen bodemtemperatuur en maximale stikstofbenutting. Wat bepaalt dan wel het optimale moment? Het bleek belangrijk dat de draagkracht voldoende is én dat daarbij op korte termijn geen extreme regenval of stevige vorst wordt verwacht. Dus als de draagkracht goed is in februari en er is geen hevige regen of vorst op komst, dan kunnen boeren het beste hun mest gewoon uitrijden. En als de draagkracht slecht is geldt: wachten.

Bodemcoaches

In 2019 zijn de bodemcoaches op circa 110 agrarische bedrijven geweest voor bodemadvies. Samen met de boer het land in om profielkuilen te graven, te kijken wat de bodemconditie is en hoe deze te verbeteren valt. Dit zowel in het veenweidegebied als op klei en zand, bij veehouderijbedrijven als akkerbouw- en bloembollenteeltbedrijven.

Klimaat

Met het Innovatieprogramma Veen proberen agrarisch natuurvereniging Water, Land & Dijken en natuurbeheerorganisatie Landschap Noord-Holland de bodemdaling in het veenweidegebied tegen te gaan.

Tegengaan van bodemdaling

Met het Innovatieprogramma Veen proberen agrarisch natuurvereniging Water, Land & Dijken en natuurbeheerorganisatie Landschap Noord-Holland de bodemdaling in het veenweidegebied tegen te gaan. Met een praktische aanpak wordt geëxperimenteerd met nieuwe typen van bedrijfsvoering, die ook economisch rendabel moeten zijn. Zoals natte teelt van azolla en lisdodde.

Natte teelt

In vele opzichten was 2019 een vruchtbaar jaar. Zo is voor het eerst lisdodde geoogst. Er is vanuit verschillende sectoren interesse in het gebruik van lisdodde, bijvoorbeeld vanuit de bouw waar het wordt toegepast als isolatiemateriaal. Er lopen verschillende pilotprojecten. Ook zijn er initiatieven om papier en textiel te maken van lisdodde.

Drukdrainage

Bij de drukdrainage-percelen in Assendelft is ook veel ontwikkeling. In de twee droge zomers van de afgelopen jaren lukte het onze melkveehouder om de grondwaterstand ongeveer op 35 cm onder het maaiveld te houden. Het systeem is geautomatiseerd, zodat werken met drukdrains ook goed in de agrarische bedrijfsvoering past.

De Hamvraag:

Dan de hamvraag: stoten percelen met drukdrains of natte teelt minder broeikasgassen uit? We zijn dat volop aan het meten. Het is te vroeg om al conclusies te trekken, maar er zijn voorzichtige aanwijzingen dat zowel natte teelt als drukdrainage zorgt voor minder CO₂-uitstoot. Het project loopt nog door tot en met 2022.

GLB-pilot

Water, Land & Dijken voert samen met twee andere collectieven een GLB-pilot uit. Doel is om vergroeningsinstrumenten te ontwikkelen specifiek voor het waterrijke veenweidegebied , die een plek kunnen krijgen in het nieuwe gemeenschappelijk landbouwbeleid (vanaf 2023).

Nieuwe vergroenings-instrumenten

Drie agrarische collectieven (Water, Land & Dijken, Rijn Vecht en Venen en Noord-Holland-Zuid) voeren in 2019 en 2020 een GLB-pilotproject uit: één van de zes GLB-pilots in Nederland. De pilot gaat bouwstenen leveren voor het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) dat in 2023 van kracht wordt, en waarin de betalingen sterker dan nu zullen worden gekoppeld aan groene tegenprestaties (vergroeningsmaatregelen) van de boeren. De pilot is gericht op het ontwikkelen van deze vergroeningsinstrumenten specifiek voor het waterrijke veenweidegebied.

Aan de pilot doen 31 boeren mee, waarvan 11 (619 ha) in ons werkgebied.

Bodem-, water- en Klimaatmaatregelen

In onze pilot richten we ons onder andere op bodem-, water- en klimaatmaatregelen. In 2019 hebben we een pakket aan maatregelen ontwikkeld op perceels- en op bedrijfsniveau.

Groenblauwe dooradering

Een mogelijke invulling van de vergroening is groenblauwe dooradering, een ander speerpunt van deze GLB-pilot. In ons werkgebied zijn we we een traject rond groenblauwe dooradering gestart samen met de boeren in de Polder Katwoude en Polder de Starnmeer. In vier relatief kleine gebieden van maximaal vijf hectare is, samen met de veehouders, een doordacht 'ontwerp' gemaakt van een netwerk van ecologische verbindingen, op polderniveau. Want door dit op gebiedsniveau goed met elkaar af te stemmen kan veel meer groenblauwe dooradering gerealiseerd worden.

Vrijwilligers

Vrijwilligers spelen een hele belangrijke rol bij het beschermen van weidevogels. Theo de Wit, voorzitter van de Vrijwilligersraad en Tanja Verbij, veldcoördinator, vertellen er hieronder meer over!

Vrijwilligersraad

Theo de Wit is sinds 2019 voorzitter van de Vrijwilligersraad (VR). Deze raad komt 8 keer per jaar bij elkaar en behartigt de belangen van de vrijwilligers, waarvan de meesten weidevogelvrijwilliger zijn.

Scholing

Een van de belangrijke taken van de VR is scholing van de vrijwilligers. Samen met Landschap Noord-Holland heeft de VR in 2019 meerdere weidevogelcursussen gegeven. Er zijn ook twee vrijwilligers opgeleid om de weidevogeldrone te bedienen. "Behalve de basiscursus en een verdiepingscursus stond er dit jaar ook een cursus over predatie en moeilijk opspoorbare nesten op het programma", vertelt Theo. "Mede door input van de VR. Wij ontwikkelen ook zelf cursussen, bijvoorbeeld over hoe het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheerstelsel is opgezet. Zo maken de vrijwilligers kennis met de verschillende soorten beheermaatregelen. En zo wordt bijvoorbeeld duidelijk waar je wél naar nesten moet zoeken en waar niet, en waarom niet."

Binding met elkaar en de boeren

Ook zorgt de VR ervoor dat door bijeenkomsten binding met elkaar en met de boeren is en blijft. Zo is er de startavond van het weidevogelseizoen, de vrijwilligersavond en de slotavond van het weidevogelseizoen. Tijdens de vrijwilligersavond in 2019 werden vooral praktische vragen gesteld over wat je in het veld tegenkomt en hoe te handelen. Met als resultaat een 'Tips en Weetjes-nieuwsbrief' die in het seizoen daarop onder de vrijwilligers is verspreid. Verder zijn er natuurlijk excursies aangeboden aan de vrijwilligers. "Deze excursies hebben altijd een groen en educatief karakter", zegt Theo, en zijn bedoeld om op een brede manier naar landschap, flora en fauna te kijken en de waarde daarvan te leren kennen."

Baseballpet

Alle vrijwilligers hebben in 2019 van de VR een groene baseballpet met het Water, Land & Dijken logo cadeau gekregen. Zo zijn de vrijwilligers, met het groene vest uit 2018, goed herkenbaar in het veld.

473

vrijwilligers hebben in 2019 een bijdrage geleverde aan bescherming van weidevogels, inventarisatie van bloemen en kruiden en het onderzoek naar effecten van drukdrainage voor het Innovatieprogramma Veen.

35

nieuwe vrijwilligers zijn er bijgekomen, die allen de basiscursus weidevogels hebben gevolgd.

13

deelnemers hebben hun kennis vergroot door de cursus te volgen over de verschillende maatregelen voor weidevogelbescherming van het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer.

8

educatieve 'groene' excursies zijn er voor vrijwilligers georganiseerd.

Afstemming en waardering helpt bij het beschermen van weidevogels

Vrijwilligers spelen een belangrijke rol bij het beschermen van weidevogels. Ze komen regelmatig langs op het bedrijf en kijken dan of er weidevogels zijn, welke soorten, of er nesten zijn, of deze uitgekomen zijn en of de pullen kunnen opgroeien.

Onderlinge afstemming en waardering zijn daarbij heel belangrijk, vindt veldcoördinator Tanja Verbij. "Als we elkaars werk kennen en waarderen, en daarover uitwisselen, dan is het halve werk al gedaan."

Als je weet wat er speelt kun je de boer en/of boerin goed helpen om de weidevogels te beschermen. "Wanneer er bijvoorbeeld bemest of gemaaid gaat worden kun je in overleg het beheer aanpassen of juist voortzetten", legt Tanja uit. "Kortom: als er goed overleg is met de boer en/of boerin, kan ik mijn rol als veldcoördinator goed inzetten!"

A group of approximately 20 people, mostly men, are walking through a lush green field. Many of them are wearing dark green jackets with a logo on the chest. They are walking in a loose line, some looking towards the camera and others looking at each other. In the background, there is a large green metal building on the left and a row of houses with gabled roofs on the right. The sky is overcast.

Communicatie

We lieten ook in 2019 weer graag aan de buitenwereld zien waar we mee bezig zijn. Online en in het veld.

Online

via onze website, facebookpagina, Twitter en agrarische nieuwsbrief:

En in het veld:

Alle leden hebben in 2019 een bordje gekregen waarmee we laten zien dat we met zijn allen werken aan plattelandsnatuur!

Colofon

Inhoudelijk jaarverslag Water, Land & Dijken

Copyright © 2020 Water, Land & Dijken

Redactie: Annemarie Koelemeijer & Susette Luger

Productie: Communicatiebureau de Lynx

Foto's: Loek Londo's Fotografie, Innovatieprogramma Veen, José Klein Eilandspolder, Land & Dijken

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, door middel van druk, fotokopieën, geautomatiseerde gegevensbestanden of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

www.waterlandendijken.nl

[Volg ons op Facebook](#) | [Volg ons op Twitter](#)

